

Nr 170.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående iståndsättande av vissa kasernetablissemang i Stockholm m. m.

(1:a avd.)

1:o Iståndsättande av Svea och f. d. Göta livgardes kasernetablissemang i Stockholm m. m. I propositionen nr 174 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944 (s. 1—32), föreslagit riksdagen medgiva, att i nämnda statsrådsprotokoll (s. 2—32) angivna byggnadsarbeten m. m. må komma till utförande med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1944/45 äskade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

1941 och 1943 års riksdagar ha för iordningställande av nytt etablissemang för Svea livgarde på Järvafältet anvisat tillhoppa 10 000 000 kronor. Emellertid ha de svårigheter, som under de senaste åren förelegat på byggnadsmarknaden, hittills förhindrat utflyttningens planliga genomförande. Förbandet är därför fortfarande, ehuru provisoriskt, förlagt till sina gamla kaserner. Vissa delar av förbandet ha dock redan kunnat utflytta till Järvafältet. Förutvarande Göta livgardes kaserner, vilka blivit disponibla i samband med omorganisationen av försvarsväsendet, ha övertagits av det nyinrättade förbandet Stockholms luftvärnsregemente. I sitt betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet beräknade 1941 års försvarsutredning medel — 9 250 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — för iordningställande av nytt kasernetablissemang för detta förband. I samband med 1942 års försvarsbeslut befanns det emellertid erforderligt att till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47 förskjuta vissa av de byggnadsarbeten, som av försvarsutredningen förordats, bland dem även de för Stockholms luftvärnsregemente avsedda. Förbandet är därför fortfarande inrymt i förutvarande Göta livgardes kaserner, som i viss omfattning iordningställts för detta nya ändamål.

Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag innebär i huvudsak, att iståndsät-

ningsarbeten vid de båda etablissemanten i Stockholm må vidtagas inom en kostnadsram av 600 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, ävensom att, sedan Svea livgarde utflyttat till Järvafältet, inom regementets nuvarande kasernetablissemant lokaler må iordningställas för försvarsstabens fotoanstalt och för ett centralt bok- och blankettförråd inom en kostnadsram av tillhoppa 415 000 kronor enligt samma prisläge. Härom inhämtas av statsrådsprotokollet bland annat följande.

Efter samråd med chefen för armén har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i skrivelse den 17 september 1943 framhållit, att Svea livgardes kasernetablissemant å Järvafältet borde snarast färdigställas enligt tidigare uppgjorda planer samt att, därest ett uppskov med arbetena skulle befinnas oundvikligt, iståndsättnings- och moderniseringsarbeten å regementets nuvarande etablissemant måste genomföras för en kostnad av 1 100 000 kronor.

I skrivelse den 2 augusti 1943 har vidare sekundchefen för Svea livgarde hemställt, att medel måtte ställas till förfogande för utförande snarast möjligt av förbättrings- och ändringsarbeten vid regementets nuvarande kasern i Stockholm.

Ytterligare har riksdagens militieombudsman i skrivelse den 7 oktober 1943 framhållit, att det, även om utflyttningen till Järvafältet snart komme till stånd, likväl vore nödvändigt, att de vid regementets gamla etablissemant förefintliga sanitära missförhållandena i viss utsträckning omedelbart avhjälpes.

Sedermera har arméns fortifikationsförvaltning i skrivelse den 8 februari 1944 anfört, att, i samband med att regementet inom en relativt snar framtid beräknades kunna utrymma sina nuvarande kaserner i Stockholm, frågan om det fortsatta utnyttjandet av dessa kaserner hade aktualiserats. Från början hade avsikten varit, att kasernområdet skulle överlämnas till djurgårdskommissionen för exploaterande. Emellertid saknade ett stort antal militära staber och skolor m. m. lämpliga lokaler. Då vidare frågan om definitiv förläggningsort för Stockholms luftvärnsregemente, som för närvarande disponerade Göta livgardes kaserner och där vore relativt trångbott, ställts på framtiden, hade fråga uppkommit att bereda plats för nämnda förband inom Svea livgardes kaserner. De förband och staber m. m., vilkas lokalbehov enligt sagda förslag skulle kunna tillgodoses inom Svea livgardes nuvarande kasernetablissemant, vore Stockholms luftvärnsregemente, IV, militärbefälsstaben, kommandantsstaben i Stockholm, försvarsstabens fotoanstalt, rådfrågningsbyrå för Stockholms inskrivningsområde, stabsskvadronen vid Livregementet till häst samt arméns officerssskolor. Fortifikationsförvaltningen har i anslutning härtill framlagt förslag till omfattande reparations- och ändringsarbeten för utnyttjande av Svea livgardes kasernetablissemant för dessa nya ändamål samt till iståndsättande av de för Stockholms luftvärnsregemente nu utnyttjade lokalerna.

I fråga om *Stockholms luftvärnsregemente* har fortifikationsförvaltningen — med förmälan, att i f. d. Göta livgardes kaserner för närvarande vore inrymda förutom luftvärnsregementet delar av Svea livgarde samt första intendenturkompaniet — framhållit, att det med hänsyn till ledning och inre tjänt vore ofrånkomligt, att regementet för sin förläggning i första hand disponerade ett helt kasernetablissemment. En förflyttning till Svea livgardes nuvarande kaserner kunde ifrågasättas, därest detta för regementet skulle innebära bestämda fördelar. Så syntes emellertid icke vara förhållandet. Bibehölles den nuvarande förläggningen komme regementet med hänsyn till förrådsbyggnadernas placering såväl inom regementets som Svea livgardes område att erhålla ett mera enhetligt kasernområde direkt gränsande till Ladugårdsgärde. Ur övningssynpunkt vore detta en bestämd fördel. Regementet borde sålunda tills vidare kvarligga i f. d. Göta livgardes kaserner, varvid emellertid vissa om- och nybyggnads- samt reparationsarbeten till en kostnad av 2 310 000 kronor erfordrades.

Beträffande *IV. militärbefälsstaben*, för närvarande inrymd i lokaler i Stockholm, som tagits i anspråk jämlikt allmänna förfogandelagen, har anförts, att det vore nödvändigt att redan nu vidtaga åtgärder för att tillgodose militärstabens lokalbehov i fred. En återflyttning till militärstabsbyggnaden å Östermalm vore icke möjlig eller lämplig. En förflyttning till Svea livgardes kaserner åter syntes ur många synpunkter fördelaktig. Kostnaderna för erforderliga iståndsättningsarbeten uppskattades till 200 000 kronor.

Vad angår *kommendantstaben i Stockholm, Stockholms försvarsområdesstab* samt *rådfrågningsbyrå för Stockholms inskrivningsområde* har fortifikationsförvaltningen — under framhållande att det vore en bestämd fördel att inom samma etablissemment förlägga nämnda staber och militärbefälsstaben — beräknat kostnaderna för iordningställande av erforderliga lokaler inom Svea livgardes etablissemment till 15 000 kronor.

I fråga om *försvarsstabens fotoanstalt* — nu belägen högst upp inom militärstabsbyggnaden — inhämtas av statsrådsprotokollet bland annat följande (s. 8—11):

Chefen för försvarsstaben har betecknat anstaltens lokaler såsom ur alla synpunkter otillfredsställande i fråga om såväl utrymme som ändamålsenlighet, varjämte de av brandssakkunnig utdömts.

Frågan om anskaffande av mera ändamålsenliga lokaler åt fotoanstalten har därefter varit föremål för undersökning, varvid följande sex alternativ för frågans lösning blivit prövade, nämligen

- a) nybyggnad, inklusive laboratorium av skyddsrumskarakter;
- b) anstaltens inrymmande i marinledningens ämbetshus å Ladugårdsgärde;
- c) nybyggnad i anslutning till militärförvaltningarnas nybyggnader å Ladugårdsgärde;

- d) sanering och ombyggnad av de nu disponerade lokalerna;
- e) reducerad nybyggnad i anslutning till militärförvaltningarna eller till statens reproduktionsanstalts planerade nybyggnad vid Frihamnen; samt
- f) anstaltens förläggande till Svea livgardes nuvarande kasernetablissemment å Östermalm.

Byggnadsstyrelsen yttrade i utlåtande den 12 februari 1943 att, då det icke syntes möjligt bereda anstalten lokaler inom befintlig byggnad, sådana måste anskaffas genom nybyggnad. Kostnaderna härför kunde beräknas till 800 000 kronor. I förnyat yttrande den 12 maj 1943 anförde byggnadsstyrelsen, att möjligheter erbjöde sig att anordna lokaler för anstalten i källare och souterrängvåningar i den ifrågasatta tillbyggnaden till marinledningens ämbetshus. Hit kunde emellertid icke förläggas anstalten i dess helhet. Kostnaderna beräknades till 280 000 kronor.

Sedan marinförvaltningen framhållit, att dess behov av lokaler vore trängande och att någon inskränkning av det för förvaltningen beräknade nybyggnadsprogrammet icke kunde förordas, utarbetade byggnadsstyrelsen i samråd med försvarsstaben ett reducerat förslag till nybyggnad för anstalten i anslutning till militärförvaltningarnas nybyggnader å Ladugårdsgårde. Förslaget lades till grund för framställning från chefen för försvarsstaben av innebörd, att ett belopp av 800 000 kronor skulle ställas till förfogande för ändamålet.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har för sanering och ombyggnad av de nu disponerade lokalerna i militärstabsbyggnadens vind för ernående av ökat brandskydd och tillvaratagande av befintligt utrymme för fotoanstalten beräknat kostnaderna till 336 000 kronor.

En påtänkt nybyggnad i anslutning till statens reproduktionsanstalt vid Frihamnen har kostnadsberäknats till 450 000 kronor.

Arméns fortifikationsförvaltning har slutligen framhållit, att enligt ett av chefen för armén biträtt förslag utrymme för fotoanstalten skulle kunna beredas i Svea livgardes nuvarande kasernetablissemment efter regementets utflyttning till Järnafältet. Kostnaderna härför ha beräknats till 330 000 kronor, vartill skulle komma kostnader för erforderlig specialinredning med 37 000 kronor.

Härjämte må framhållas, att chefen för försvarsstaben hemställt om medelsanvisning — 115 000 kronor — för anskaffning av ny materiel m. m. för fotoanstalten.

För *stabskvadronens* del har fortifikationsförvaltningen föreslagit förläggning i Svea livgardes kaserner i stället för till Livregementet till häst till en kostnad av 194 000 kronor.

Vad härefter angår *arméns officersskolor* har fortifikationsförvaltningen — under framhållande, att infanteri-, kavalleri- och pansarofficersskolorna planerats skola förläggas till Karlberg, artilleri-, luftvärns- och ingenjörsskolorna.

officersskolorna till den planerade nya militära högskolebyggnaden, vars uppförande emellertid ställts på framtiden, samt att trängofficersskolan nu vore förlagd till Göta trängkår — anfört, bland annat, att några slutgiltiga åtgärder ännu icke vore vidtagna för den blivande förläggningen. En samlad förläggning av skolorna komme att medföra ett, totalt sett, mindre behov av lokaler.

En förläggning av skolorna till vissa delar av Svea livgardes nuvarande kasernetablissemment syntes därför böra genomföras. Kostnaderna för en förläggning av samtliga officersskolorna till Svea livgardes kasernetablissemment beräknades till sammanlagt 874 000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för iordningställandet av ifrågavarande båda kasernetablissemment i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag skulle sålunda uppgå till 2 310 000 kronor för de för Stockholms luftvärnsregemente beräknade utrymmena samt till 1 613 000 kronor för övriga lokaler, vartill skulle komma kostnader för värmecentral och gemensamma yttre ledningar till ett belopp av 499 000 kronor. Totalkostnaderna för de föreslagna arbetenas genomförande skulle således uppgå till 4 422 000 kronor, varav 1 498 000 kronor beräknats belöpa på reparationsarbeten och återstoden, 2 924 000 kronor, på om- och nybyggnadsarbeten.

För egen del har fortifikationsförvaltningen framhållit, att vid ett utnyttjande av Svea livgardes och Stockholms luftvärnsregementes nuvarande kasernetablissemment såsom i det föregående angivits utrymme kunde beredas för ett flertal staber och förband, för vilka eljest lokaler antingen måste nyuppföras eller förhyras i den allmänna hyresmarknaden. Sålunda syntes nybyggnad oundgängligen krävas för tillgodoseende av det ytterligare förläggningsutrymme m. m., som erfordrades vid Livregementet till häst, därest till detta regemente skulle förläggas och redovisas den s. k. stabsskvadronen. Icke heller vore möjligt att annat än genom nybyggnad tillgodose försvarsstabens fotoanstalts behov av förbättrade lokaler, därest anstalten icke inrymdes inom en del av Svea livgardes kasernetablissemment. Ävenså bleve nödvändigt att snarast uppföra såväl nybyggnad för IV. militärbefälsstaben och Stockholms försvarsområdesstab (kommendantsstaben) som den planerade byggnaden för de militära högskolorna, vilken senare byggnad vid ett förläggande av arméns officersskolor till Svea livgarde även kunde minskas till sin omfattning. Genom de för Stockholms luftvärnsregemente i det föregående angivna arbetena, vilka förutom vissa smärre om- och tillbyggnadsarbeten allenast innefattade oundgängligen erforderliga reparationsarbeten å regementets nuvarande kaserner, bleve nybyggnader för tillgodoseende av det ytterligare lokalbehovet inom regementets nuvarande etablissemment icke erforderliga och kunde, utan att regementets förläggning genom nu föreslagna åtgärders vidtagande definitivt bundes, uppförande av nytt etablissemment för regementet tills vidare undvikas.

Fortifikationsförvaltningen har fördenskill förordat ett tillgodoseende av det föreliggande lokalbehovet i enlighet med vad i det föregående anförts.

I förevarande sammanhang har departementschefen anmält fråga om in-

rättande av ett *centralt bok- och blankettförråd*. Härom inhämtas bland annat följande (s. 15—22).

Sedan 1941 års försvarsutredning förordat en sammanslagning av de tre nuvarande kommandoexpeditionerna till en enda expedition, uttalade 1942 års försvarsberedning i en den 5 mars 1942 dagtecknad promemoria, att beredningen icke ansåge lämpligt, att till nämnda kommandoexpeditioner knutna bokdetaljer i sin nuvarande form inginge i den nya kommandoexpeditionen. Beredningen föreslog därför, att en närmare utredning snarast skulle komma till stånd rörande bokdetaljens organisation m. m.

Vid anmälan av propositionen 1942: 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter förordades, att en för försvarsväsendet gemensam kommandoexpedition skulle inrättas. Den i denna expedition ingående bokdetaljen borde dock i enlighet med försvarsberedningens förslag organiseras till en för försvarsväsendet i dess helhet gemensam tryckeridetalj. Det förutsattes emellertid, att detta organisationsproblem skulle bli föremål för särskild utredning. Riksdagen (skrivelse nr 374) framställde icke erinran mot vad sålunda anförts.

Sedan med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande särskilda sakkunniga tillkallats — försvarsväsendets tryckeriutredning — för att verkställa ifrågavarande utredning, hava de sakkunniga i sitt betänkande förordat bland annat, att under ett av dem föreslaget särskilt tryckerikontor skulle inordnas ett för försvarsväsendet gemensamt bok- och blankettförråd.

I anslutning härtill har tryckeriutredningen framhållit, att den funnit försvaret självt böra omhänderha distribution av sina tryckalster. Visserligen hade distributionen av arméns böcker tidigare handhåfts av enskilt företag. Av praktiska och ekonomiska skäl genomfördes emellertid år 1921 en omorganisation, varigenom kommandoexpeditionernas bokdetaljer överto go såväl lagerhållning som distribution. En återgång till det tidigare systemet syntes utredningen icke lämplig vare sig ur praktisk eller ekonomisk synpunkt. Dessutom läte det sig icke göra att åt tryckerierna uppdraga distribution och lagerhållning av hemliga böcker, numrerade böcker och böcker avsedda endast för tjänstebruk, då med hänsyn till sekretessen erforderlig kontroll icke finge eftersättas.

En frivillig tendens till centralisering av blankettförråden hade redan kommit till synes, men möjligheterna voro begränsade med hänsyn till föreliggande lokalförhållanden. Utredningen förordade, att under det föreslagna tryckerikontoret skulle inordnas ett centralt förråd, som i huvudsak skulle omhänderhava lagerhållning och distribution av försvarets tryck av alla slag. Därigenom uppstode möjlighet att med en förrådsorganisation ersätta alla de förråd, som för närvarande funnes hos ett flertal myndigheter i huvudstaden, vilka hade tryckalster i lager för distribution till andra myndigheter.

I detta sammanhang har tryckeriutredningen framlagt förslag om centralisering av vissa inom försvaret befintliga s. k. *hjälptrycksanläggningar*. Utredningen har ansett, att samtliga i försvarsväsendets ägo befintliga sådana maskiner borde sammanföras till ett centralt hjälptryckeri.

Över tryckeriutredningens förslag ha efter remiss yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och organisationer (s. 17—19).

Genom beslut den 13 december 1943 uppdrogs åt arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att, med ledning av införskaffade uppgifter, uppgöra och — i samråd med arméförvaltningens intendenturdepartement — inkomma med förslag till lokaler för ifrågasatt förrådsorganisation och till utrustning av desamma. I samband därmed framhölls, att förrådet borde förläggas till Stockholm eller dess närhet. I fråga om förläggningsorten borde övervägas att i anslutning till arméns intendenturförråd i Stockholm uppföra för ändamålet lämpade lokaler av så enkelt utförande som möjligt. Förrådet borde inrymma den del av de i Stockholm samlade bok- och blankettförråden, som motsvarade det totala fredsbehovet av öppet bok- och blankettryck.

I skrivelse den 20 januari 1944 har arméns fortifikationsförvaltning framlagt resultatet av den i ämnet verkställda utredningen. Ämbetsverket har därvid förordat uppförande av en förrådsbyggnad inom arméns intendenturförråds område vid Bagartorp å Järvaället, kostnadsberäknad till 470 000 kronor inklusive vissa inventarier. Över förslaget hava vissa myndigheter avgivit utlåtanden (s. 21 och 22).

Över de förslag, varom här är fråga, har 1940 års militära byggnadsutredning avgivit utlåtande. Utredningen har anfört bland annat följande.

Utredningen måste intaga den principiella ståndpunkten, att det kasernområde och det övningsfält å Ladugårdsgärde, som för närvarande disponeras av Stockholms luftvärnsregemente, borde, där icke särskilda skäl förelåge, ställas till förfogande för bostadsbebyggelse så snart ske kunde. Några sådana skäl av mera vägande art syntes icke förefinnas. För regementet syntes det vara en bestämd fördel att få disponera ett invid staden beläget nyuppfört modernt etablissement samt ett lämpligare, friare och större övningsområde. Frågan om nytt kasernetablissement samt nytt övningsfält för regementet borde därför upptagas till förnyad prövning, så snart den nu förvarande femårsplanen för de militära nybyggnadsarbetena slutförts.

Utredningen hade däremot icke något att erinra mot att Svea livgardes kasernetablissement toges i anspråk, reparerades och ombyggdes för vissa staber och förband m. m., varigenom från bostadsbebyggelse allenast skulle undantagas etablissementets kaserntomt eller möjligen endast större delen av densamma. Utredningen hade härvid beaktat, att tomtplats i varje fall måste anskaffas för nybyggnader för dessa staber och förband och att kaserntomtens belägenhet syntes vara för ändamålet lämplig. Därtill komme att storleken och beskaffenheten av de befintliga byggnaderna vore sådan, att dessa byggnader med fördel kunde efter viss omändring och ombyggnad utnyttjas för sina nya ändamål.

Beträffande de särskilda delförslagen har utredningen förordat, att de för Stockholms luftvärnsregemente föreslagna byggnaderna för erforderlig tid — fem à sex år framåt — endast skulle nödtorftigt underhållas. Utöver ordinarie underhållsanslag borde ett belopp av 400 000 kronor ställas till fortifikationsförvaltningens förfogande. — I fråga om IV. militärområdesstaben, kommandantstaben och rådfrågningsbyrån har utredningen tillstyrkt iståndsättningsarbeten till ett belopp av 200 000 kronor. — Mot förslaget att i Svea livgardes kaserner bereda plats för fotoanstalten har utredningen icke framställt annan erinran än att kostnaderna syntes kunna nedbringas till 315 000 kronor. — För stabsskvadronens och officerssskolornas del har utredningen beräknat 160 000 respektive 560 000 kronor.

I fråga om det centrala bok- och blankettförrådet har utredningen anfört bland annat följande.

Utredningen föresloge, att det centrala bok- och blankettförrådet förlades till lokaler inom Svea livgardes kasernetablisement. Såvitt utredningen kunde finna, borde härigenom vinnas icke oväsentliga driftsbesparingar genom förrådets relativt centrala läge i förhållande till staber och förband inom Stockholm. Enligt utredningens mening borde för ändamålet tagas i anspråk bottenvåningen och våningen 1 trappa upp i sydöstra kasernflygeln, inom vars våning 2 trappor upp och vind föreslagits att förlägga försvarsstabens fotoanstalt. Blankettförrådets maskinella avdelning jämte huvuddelen av förrådet borde förläggas i bottenvåningen och expeditiionslokalerna i våningen 1 trappa upp. De båda våningarnas golvyta uppginge till 1 720 m² och syntes sålunda vara för behovet tillräcklig.

Med utgångspunkt från av fortifikationsförvaltningen framlagda kostnadsberäkningar för ombyggnad av kasernflyglarna och med beaktande av att de befintliga fönster- och dörrposterna i viss utsträckning kunde allt fortfarande utnyttjas och att omläggning av golv och yttertak borde ske i mån av behov, beräknade utredningen för förläggning av det centrala bok- och blankettförrådet till Svea livgardes kasernetablisement en reparations- och ombyggnadskostnad av 160 000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för erforderliga iståndsättningsarbeten uppgå enligt byggnadsutredningen till — inklusive kostnader för värmecentral och utvändiga ledningar — 2 150 000 kronor, varav för reparationsarbeten 530 000 kronor.

Departementschefen har anmält, att han i syfte att vinna ökad klarhet rörande kostnaderna för sådana oundgängligen erforderliga iståndsättningsarbeten i Svea livgardes nuvarande kasernetablisement, som i avvaktan på kasernernas omändring för nya ändamål borde verkställas, anbefallt byggnadsutredningen att avgiva yttrande över sekundchefens för regementet förut omnämnda framställning om utförande av reparationer å regementets etablisement i Stockholm, med beaktande jämväl av vad dels arméförvalt-

ningens fortifikationsstyrelse, dels ock riksdagens militieombudsman i ämnet anfört.

Med anledning härav har utredningen understrukt angelägenheten av att Svea livgardes nya kasernetablisement å Järvafältet snarast färdigställdes, så att regementets nuvarande lokaler kunde bliva disponibla för vissa staber m. m., vilka till förfång för hyresmarknaden nu förhyrde lokaler i staden. Icke oväsentliga årliga besparingar i underhållskostnader skulle också härigenom bliva möjliga. Utredningen har hemställt, att Kungl. Maj:t, så snart ske kunde, måtte åt arméns fortifikationsförvaltning uppdraga att vidtaga åtgärder för fullföljande av arbetena å Svea livgardes nya etablisement vid Sörentorp. Arbetena borde kunna vara i gång under loppet av våren 1944 och det nya etablisementet färdigställas under förra delen av år 1946. Utredningen har vidare framhållit att, därest regementets nuvarande kaserner kunde sommaren 1946 tagas i anspråk för andra ändamål, de av sekundchefen angivna förbättrings- och ändringsarbetena kunde väsentligt begränsas. Kostnaderna för omedelbart erforderliga byggnadsarbeten kunde således beräknas uppgå till 150 000 kronor utöver det belopp, som tidigare beräknats för kasernernas iståndsättande för sina nya ändamål.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande.

De nuvarande förläggningsförhållandena för nämnda båda förband kunna, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, icke betraktas såsom tillfredsställande. De båda kasernetablisement, i vilka förbanden provisoriskt förlagts, äro långtifrån tidsenliga och ha i avbidan på en utflyttning av förbanden endast nödtorftigt underhållits. Från sekundchefen för Svea livgarde, arméns fortifikationsförvaltning och riksdagens militieombudsman ha med hänsyn härtill gjorts framställningar om igångsättande av genomgripande underhålls- och iståndsättningsarbeten. Omfattningen av de arbeten, som sålunda föreslagits, har nödvändiggjort en omprövning i första hand av frågan i vad mån Svea livgardes kasernetablisement kan efter förbandets förestående utflyttning till Järvafältet finna användning för nya ändamål och i samband därmed av frågan om de förevarande markområdenas exploaterande för bostads- eller andra ändamål. Verkställda utredningar ha därvid visat, att vissa militära staber och anstalter i huvudstaden äro i trängande behov av ändamålsenliga lokaler. Med beaktande härav har fortifikationsförvaltningen, som förutsatt, att förutvarande Göta livgardes kasernetablisement även i fortsättningen tills vidare skall avses för sitt nuvarande ändamål, framlagt förslag av innebörd, att Svea livgardes kasernetablisement skall omändras till lokaler för nämnda staber och anstalter m. m. samt i viss utsträckning även disponeras för Stockholms luftvärnsregementets behov. Kostnaderna för dessa åtgärder ha beräknats till icke mindre än omkring 4,4 miljoner kronor, av vilket belopp omkring 1,5 miljoner kronor ansetts kunna hänföras till eftersatt underhåll. Vidare föreliggande förslag om anordnande av ett centralt bok- och blankettförråd för försvarsväsendets staber och för vissa av försvarsväsendets förvaltningsmyndigheter i Stockholm, vilket enligt fortifikationsförvaltningens mening skulle förläg-

gas i anslutning till arméns intendenturförråd på Järvafältet, samt om centralisering av i Stockholm befintliga militära s. k. hjälptrycksanläggningar.

Med hänsyn till dels de otillfredsställande förläggningsförhållandena för Svea livgarde och Stockholms luftvärnsregemente, dels till föreliggande behov av lokaler för vissa staber och militära organ synes det mig icke möjligt att helt på framtiden skjuta ställningstagandet till dessa frågor. Ett sådant uppskov är så mycket mindre tillrådligt som det byggnadsprogram, som här kommer i fråga, är omfattande och måste successivt genomföras efter en viss plan för att icke allvarliga olägenheter skola uppstå. För IV. militärbefälsstaben, kommandantsstaben och försvarsområdesstaben måste lokaler, därest sådana icke kunna beredas på annat sätt, anskaffas genom förhyrning på längre sikt av bostads- och andra lägenheter, vilket i betraktande av förhållandena på bostadsmarknaden i Stockholm måste ingiva betänkligheter. Ehuru — såsom av det följande framgår — det icke är möjligt att taga ställning till alla delar av föreliggande förslag, har jag med hänsyn till det anförda ansett mig böra i det föregående lämna en tämligen detaljerad redogörelse för förslagen, vilka äro belysande för det nuvarande läget och på grundval av vilka de åtgärder böra planläggas, som kunna ifrågakomma.

Vid bedömande av frågan om omfattningen av de iståndsättningsarbeten, som böra vidtagas, är utslagsgivande, huru länge förutnämnda båda förband skola disponera sina nuvarande lokaler. Jag utgår från att utflyttningen av Svea livgarde skall slutligt verkställas, så snart förhållandena på byggnadsmarknaden möjliggöra ett genomförande av det byggnadsprogram, som är en förutsättning för utflyttningen. Vad angår Stockholms luftvärnsregemente, synes ett utnyttjande för bostads- och andra ändamål av Ladugårdsgärde och övriga militära områden avsevärt försvåras, så länge militär trupp behöver använda Ladugårdsgärde såsom övningsområde. Av denna anledning synes det önskvärt, att nya lokaler utan alltför långt dröjsmål iordningställas även för Stockholms luftvärnsregemente, som jämte Svea artilleriregemente — vars utflyttning till Järvafältet är beslutad — nödvändiggör fortsatt användning av Ladugårdsgärde för militära ändamål. Jag anser mig därför böra räkna med att nytt etablissemang skall under de närmaste åren uppföras för luftvärnsregementet. Efter en sådan utflyttning bör för bostads- och andra ändamål utnyttjas jämväl den mark, å vilken luftvärnsregementets nuvarande etablissemang är beläget. Däremot torde efter en utflyttning hinder icke föreligga att även i fortsättningen under överblickbar tid disponera Svea livgardes nuvarande kaserner för militära ändamål under förutsättning att militär trupp icke förlägges till dessa kaserner. Jag har därför icke något att i princip erinra mot att sistnämnda kaserner, sedan de blivit disponibla efter Svea livgardes utflyttning till Järvafältet, tagas i anspråk såsom lokaler för militära expeditioner, för militär undervisningsverksamhet eller andra liknande ändamål, som icke binda militär trupp vid lokalerna. Jag ansluter mig alltså i fråga om dispositionen på längre sikt av Svea livgardes kasernetablissemang och av förutnämnda militära områden till den uppfattning, åt vilken 1940 års militära byggnadsutredning givit uttryck.

Då dispositionen i detalj av Svea livgardes nuvarande etablissemang blir aktuell först då det kan säkert bedömas, att detta förband kan i full utsträckning erhålla lokaler på Järvafältet, anser jag mig icke böra ingå på en närmare granskning av det i nämnda hänseende av fortifikationsförvalt-

ningen framlagda förslaget. Emellertid vill jag redan i detta sammanhang framhålla, att — med hänsyn till en blivande utflyttning av Stockholms luftvärnsregemente — det icke är lämpligt att till dessa lokaler förlägga den s. k. stabsskvadron, som avsetts skola anknytas till Livregementet till häst. Frågan om beredande av lokaler för sistnämnda ändamål måste alltså upptagas till förnyat övervägande. Däremot synes det mig lämpligt, att till etablissemetet förläggas de förutnämnda militära staberna ävensom rådfrågningsbyrån för Stockholms inskrivningsområde. En koncentrerung till samma etablissement av arméns officersskolor synes mig erbjuda beaktansvärda fördelar, varför jag i och för sig icke har något att erinra mot åtgärder i sådan riktning. Emellertid är det på grundval av den föreliggande utredningen icke möjligt att bedöma i vad mån Karlbergs slott vid bifall till detta förslag kommer att bliva rationellt utnyttjat. En överarbetning av förslaget till förläggning av officersskolorna till Svea livgardes etablissement i syfte att i görligaste mån nedbringa utrymmesbehovet och därmed även kostnaderna synes även önskvärd, varvid bör beaktas vad 1940 års militära byggnadsutredning i ämnet anfört. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att i detta sammanhang taga ställning till förslaget i denna del.

Av de föreliggande förslagen till lösning av lokalfrågan för försvarsstabens fotoanstalt synes mig det, som innebär ianspråktagande för ändamålet av Svea livgardes kasernetablissement, vara det ur flertalet synpunkter ändamålsenligaste. Jag anser mig därför böra räkna med att denna anstalt förflyttas från vindsvåningen i det nuvarande militärstabshuset till sagda etablissement och att för anstalten erforderliga skyddsutrymmen beredas på sätt militära byggnadsutredningen förordat.

Såsom av det föregående framgår har förslag framlagts om centralisering av vissa nu på olika håll i huvudstaden förvarade militära bok- och blankettförråd till en gemensam lagerlokal. För egen del finner jag det angeläget, att en sådan centralisering kommer till stånd. Med hänsyn till den utredning, som i ämnet verkstälts av försvarsväsendets tryckeriutredning, har jag kommit till den uppfattningen, att denna lagrings- och distributionsverksamhet bör ombesörjas av statsverket och alltså icke av enskilda företagare. De erinringar, som mot ifrågavarande förslag anförts bland annat av flygvapnets myndigheter, synas mig överdrivna. Det kan icke vara ur ekonomisk synpunkt lämpligt att för lagerändamål av denna art disponera utrymmen i anslutning till ämbetslokaler på olika ställen i huvudstaden. Hos myndigheterna synes böra förvaras allenast ett mindre förråd för täckande av det omedelbara behovet av böcker och blanketter, och jag finner mig därför böra ifrågasätta, huruvida icke en relativt sett större del av bok- och blankettförråden än som förutsatts i den föreliggande utredningen bör förvaras och distribueras centralt. I detta hänseende torde ytterligare överväganden böra komma till stånd.

En förläggning av det centrala bok- och blankettförrådet till Järvafältet är ur vissa synpunkter, icke minst organisatoriska, att anse såsom lämplig. Då emellertid kostnaderna vid en sådan lösning bliva betydande och vissa praktiska fördelar — särskilt de som följa av ett centralare läge — vinnas vid en förläggning av förrådet till Svea livgardes etablissement, anser jag mig böra ansluta mig till det av 1940 års militära byggnadsutredning i detta hänseende framställda förslaget. Jag utgår alltså från att ett centralt bok- och blankettförråd, så snart omständigheterna det medgiva, inrättas vid sistnämnda etablissement. I organisatoriskt hänseende synes förrådet — i

avbidan på slutligt ståndpunktstagande till frågan om upprättande av ett försvarsväsendets tryckerikonator — böra anknytas till arméns intendenturförråd. Anmärkas må, att en centralisering på avsett sätt av denna lager- och distributionsverksamhet icke är ägnad att föregripa nämnda ståndpunktstagande.

Såsom av det föregående framgår har förslag framlagts till centralisering jämväl av de hjälptrycksanläggningar, som vissa militära organ i huvudstaden nu förfoga över. För egen del finner jag utredningen i ärendet giva vid handen, att förslaget bör genomföras såvitt avser anläggningar, som med hänsyn till sin storlek icke kunna drivas tillräckligt rationellt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande taga ställning till frågan i vilken utsträckning en centralisering med hänsyn härtill bör genomföras, varvid bör prövas huruvida icke vissa av dessa anläggningar böra kunna sammanföras med försvarsstabens hjälptrycksanläggning. I detta sammanhang må erinras, att efter verkställda undersökningar tillförordnade chefen för försvarsstaben i skrivelse den 31 januari 1944 anför, att det vore möjligt att i militärstabsbyggnadens östra flygel, där försvarsstabens hjälptryckeri nu är inrymt, bereda plats jämväl för marinstabens, armé- och marinförvaltningarnas samt arméns intendenturförråds tryckeriutrustning. För ändamålet vore emellertid erforderligt med vissa mindre ändringsarbeten. Kostnaderna härför ha ansetts icke behöva överstiga 10 000 kronor. Av militära byggnadsutredningen har vidare framhållits, att vid bifall till dess förslag rörande den framtida dispositionen av Svea livgardes nuvarande kasernetablissemant utrymme därstädes efter regementets utflyttning kunde beredas jämväl för ett centralt hjälptryckeri.

Vid ett genomförande av det av arméns fortifikationsförvaltning framlagda förslaget till disposition av Svea livgardes kasernetablissemant i den omfattning, som av mig angivits, torde vissa utrymmen i detta etablissemant bliva disponibla för andra ändamål. Ytterligare utrymmen i etablissemantet bliva tillgängliga vid ett utflyttande av Stockholms luftvärnsregemente. Det är icke otänkbart, att härigenom möjligheter uppkomma att för andra ändamål disponera en del av det markområde, å vilket etablissemantet är uppfört. Till denna fråga behöver dock ställning icke i detta sammanhang tagas.

Vid ett biträdande av den uppfattning, åt vilken jag i det föregående givit uttryck, är det uppenbarligen icke lämpligt eller möjligt att redan nu genomföra det omfattande istandsättningsprogram, som av fortifikationsförvaltningen framlagts. Med hänsyn till osäkerheten rörande vid vilken tidpunkt nya lokaler kunna beredas för Svea livgarde och Stockholms luftvärnsregemente, synes det å andra sidan icke tillrådligt att helt bortse från bristerna i de nuvarande lokalerna. Jag finner mig därför böra förorda, att medel i viss utsträckning ställas till förfogande för avhjälpande av de allvarligaste olägenheterna. En utgångspunkt härvidlag bör dock vara, att de åtgärder, som nu vidtagas, i största möjliga utsträckning bliva till nytta även efter genomförandet av den ändrade disposition av Svea livgardes kasernetablissemant, som i det föregående förutsatts. Med ledning av de av militära byggnadsutredningen utgivna utlåtandena i ärendet uppskattar jag medelsbehovet för nästa budgetår — på grundval av prisläget den 1 juli 1941 — till 600 000 kronor. Beträffande dispositionen av detta belopp torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta.

Emellertid är det önskvärt, att — så snart möjlighet därtill föreligger —

lokaler i Svea livgardes kasernetablissemant beredas för i första hand försvarsstabens fotoanstalt och det centrala bok- och blankettförrådet. Då det icke är uteslutet, att beslut om iordningställande av ytterligare lokaler för Svea livgarde på Järvafältet kan komma att av Kungl. Maj:t under innevarande kalenderår fattas och en utflyttning successivt därför icke är otänkbar, torde försiktigtvis medel i detta sammanhang böra beräknas även för bestridande av kostnaderna för inrymmande i regementets nuvarande lokaler av förutnämnda fotoanstalt och förråd. För dessa ändamål räknar jag för nästa budgetår med ett belopp av tillhoppa 415 000 kronor på grundval av prisläget den 1 juli 1941. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut rörande tidpunkten för ianspråktagandet av dessa medel och rörande medlens disposition. Härvid förutsätter jag, att medlen må kunna användas även för genomförande av en centralisering av hjälptrycksanläggningarna, om och i den mån en sådan centralisering finnes böra ske.

Ehuru förutnämnda kostnader å 600 000 kronor och viss del av kostnaderna å 415 000 kronor rätteligen borde bestridas från den under staten för försvarsväsendets fastighetsfond upptagna posten till reparations- och underhållskostnader m. m., vill jag av praktiska skäl föreslå, att medlen må utgå från det under arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond uppförda kvotanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m., vartill riksdagens medgivande bör i vanlig ordning inhämtas. Emellertid förutsätter jag, att nämnda post skall i anslutning till fortifikationsförvaltningens förslag under de närmaste åren undergå häremot svarande minskning. Vidare förutsätter jag, att från posten må i mån av tillgång på medel kunna tillskjutas de ytterligare belopp för bestridande av förutnämnda reparationskostnader, som kunna vara erforderliga.

Såsom av det föregående framgår har chefen för försvarsstaben framställt förslag om anvisande av medel till viss utrustning för fotoanstalten. Då jag blivit övertygad om nödvändigheten av att fotoanstalten förses med ändamålsenlig utrustning, har jag i och för sig intet att erinra mot att medel i skäligen omfattning ställas till förfogande. För närvarande torde det dock icke vara erforderligt att taga ställning till denna fråga.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår, att de nuvarande förläggningsförhållandena i Svea livgardes och f. d. Göta livgardes etablissemant i Stockholm icke kunna betraktas såsom tillfredsställande. Från olika håll hava framställningar gjorts om igångsättande av genomgripande underhålls- och iståndsättningsarbeten. I syfte att erhålla en överblick i vad mån dylika arbeten kunna befinnas motiverade med hänsyn till att etablissemanten avsetts skola så småningom utrymmas av de förband, som nu äro dit förlagda, varigenom plats skulle beredas för bostadsbebyggelse och för andra ändamål, hava utredningar nu verkställts rörande etablissemantens framtida utnyttjande. Departementschefen, som utgått från att den beslutade utflyttningen av Svea livgarde skall fullföljas så snart förhållandena å byggnadsmarknaden det medgiva och som ansett sig böra räkna med att ett nytt etablissemant under de närmaste åren kommer att bliva uppfört för Stockholms luftvärnsregemente, vars nuvarande förläggning i huvuddelen

av f. d. Göta livgardes etablissement finge betraktas såsom provisorisk, har funnit de verkställda utredningarna giva vid handen, att vissa militära staber och anstalter i huvudstaden äro i trängande behov av nya ändamålsenliga lokaler. Då hinder icke synts departementschefen föreligga att även i fortsättningen under överblickbar tid disponera Svea livgardes nuvarande kaserner för militära ändamål, har departementschefen icke haft något i princip att erinra mot att sistnämnda kaserner, sedan de blivit disponibla efter livgardets utflyttning, tagas i anspråk för militära ändamål, som icke binda trupp vid lokalerna. I nu förevarande sammanhang har departementschefen förordat, att i vissa delar av kasernerna iordningställas lokaler för försvarsstabens fotoanstalt och ett till nyinrättande föreslaget bok- och blankettförråd.

Utskottet finner i likhet med departementschefen, att ett utnyttjande av Svea livgardes kaserner för militärt ändamål jämväl efter utflyttningen av livgardet kan anses erbjuda påtagliga fördelar. Härigenom skulle sålunda åtskilliga i huvudstaden nu förhyrda lokaler så småningom kunna frigöras för sitt egentliga ändamål och vissa annars såsom nödvändiga ansedda nybyggnader undvikas. Enligt utskottets mening hade det emellertid varit önskvärt, att denna fråga skulle kunnat bedömas med utgångspunkt från ett fullständigt förslag rörande etablissementets utnyttjande. Ett dylikt förslag har emellertid icke ansetts kunna framläggas utan ytterligare utredningar. Med hänsyn till uttalade önskemål att så snart som möjligt bereda ändamålsenligare lokaler för försvarsstabens fotoanstalt har utskottet dock icke velat motsätta sig att redan nu i princip biträda förslag, som för överskådlig tid synas innehålla ett disponerande av Svea livgardes kaserner för militära ändamål. Utskottet vill dock framhålla, att, därest icke tvingande skäl föreligga att omedelbart vidtaga åtgärder, som medföra denna konsekvens, det för utskottet framstår som önskvärt, att frågan om det framtida utnyttjandet av Svea livgardes kaserner ånyo underställes riksdagen i samband med definitiva förslag i fråga om det lämpligaste sättet för kasernernas disponerande.

I fråga om försvarsstabens fotoanstalt har föreslagits, att nya lokaler skola iordningställas inom en av kasernflyglarna till en kostnad av 315 000 kronor. Utskottet finner den förebragta utredningen giva vid handen, att de nu av anstalten nyttjade lokalerna i militärstabsbyggnaden icke kunna anses såsom tillfredsställande. Utskottet har därför i princip icke något att erinra mot, att anstalten beredes tillgång till mer ändamålsenliga lokaler. Under hänvisning till vad utskottet ovan anfört i fråga om det framtida utnyttjandet av Svea livgardes kaserner får utskottet således tillstyrka, att medel för ändamålet må disponeras från det under arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1944/45 upptagna investeringsanslaget till vissa byggnadsarbeten m. m.

Vad härefter angår förslaget om inrättande av ett centralt bok- och blankettförråd har det med hänsyn till vad från en del myndigheter i ämnet anförts syntts utskottet i viss mån tveksamt. Huruvida övertygande skäl anförts för förrådets anordnande. Då emellertid ansevärd belopp väntas kunna inbesparas genom en centralisering av här avsedda verksamhet till ett gemensamt förråd, har utskottet likväl ansett sig böra biträda förslaget. Utskottet förutsätter emellertid, att vid förrådsorganisationens uppbyggande eftersträvas att i möjligaste mån eliminera antydda olägenheter. Mot ett anlitan­de av förenämnda investeringsanslag för iordningställande av erforderliga förrådslokaler har utskottet under förut angiven förutsättning icke något att erinra.

Av vad ovan anförts framgår, att såväl Svea livgarde som Stockholms luftvärnsregemente under den närmaste framtiden komma att kvarbliva i sina nuvarande förlägningslokaler. I fråga om båda dessa etablissemang gäller, att de på senaste tid endast nödtorftigt underhållits. I likhet med departementschefen finner utskottet ett avhjälpande av de allvarigaste olägenheterna med avseende å lokalerna vara erforderligt. I fråga om Svea livgardes etablissemang är utskottet berett tillstyrka, att dylika iståndsättningsarbeten vidtagas även om en förnyad prövning av frågan om etablissemangets framtida utnyttjande skulle befinnas utan allvarliga olägenheter kunna ifrågakomma. Utskottet tillstyrker således, att iståndsättningsarbeten må komma till utförande inom en kostnadsram av 600 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 och under de förutsättningar i övrigt som av departementschefen angivits.

Vad departementschefen anför­tt i de delar, varom utskottet här ovan icke uttalat sig, har icke givit utskottet anledning till erinran. Under fram­hållande av att riksdagen numera anvisat förenämnda i statsverkspropositionen äskade investeringsanslag, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944 (s. 2—32) angivna byggnadsarbeten må komma till utförande med anlitan­de av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1944/45 äskade och av riksdagen numera anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

2) Skjutplatsanläggningar m. m. för arméförvaltningens tygavdelnings provskjutningscentral. I förenämnda proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (s. 33—39) medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944 (s. 33—39) angivna byggnadsarbeten må

komma till utförande med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1944/45 äskade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Sedan den 1 oktober 1942 har provskjutningsverksamheten för arméns vidkommande sammanhållits till en under arméförvaltningens tygdepartement (tygavdelning) inordnad provskjutningscentral med huvuddelen förlagd till Karlsborg, där centralen övertagit för ammunitionsfabriken därstädes uppförda anläggningar å Karlsborgs skjutfält. Därjämte användas vissa mindre anläggningar å andra håll. Provisoriska åtgärder ha jämväl vidtagits för att bereda möjlighet till smärre försök och skjutprov m. m. i trakten av Stockholm (å Järvafältet).

I proposition 1943:180 angående organisationen av försvarsväsendets centrala förvaltning förutsattes, att under en inom arméförvaltningens tygavdelning organiserad kontrollbyrå skulle inordnas en provskjutningscentral.

I skrivelser den 13 augusti och den 20 oktober 1943 ha dåvarande arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse gjort framställningar om anvisande av medel dels för vissa ändringsarbeten vid provskjutningscentralens huvuddel i Karlsborg, dels ock för utförande av vissa skjutplatsanläggningar vid Karlsborg och Stockholm, avsedda för provskjutningscentralen. Kostnaderna härför ha beräknats till 744 000 kronor.

Förslaget har tillstyrkts av t. f. chefen för försvarsstaben.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Av den föregående redogörelsen framgår, att provskjutningsverksamheten har ett flertal synnerligen betydelsefulla uppgifter att fylla. Det är därför av vikt, att anordningarna för provskjutningar äro sådana, att snabba och tillförlitliga resultat kunna uppnås.

Genom försvarsorganisationens utbyggnad har uppstått ett ökat behov av provskjutningar. Den betydande anskaffningen av artilleripjäser och ammunition, den avsevärda förbrukningen av övningsammunition samt den vidgade försöksverksamheten ha kraftigt bidragit till detta ökade behov. De provskjutningsanordningar, som användas av marinen, ha funnits vara tillräckliga även för marinens ökade behov. För arméns och flygvapnets del erfordras emellertid avsevärda förbättringar och utökningar av de nuvarande anläggningarna. De nu till bedömande föreliggande förslagen åsyfta dels iordningställande av erforderliga kontors- och verkstadsutrymmen m. m. för provskjutningscentralens huvuddel i Karlsborg, dels anordnande av målskjutningsanordningar, pjäsplatser, förråd m. m. såväl vid Karlsborg som vid en till trakten av Stockholm förlagd underavdelning av provskjutningscentralen.

För egen del finner jag en förbättring och utvidgning av de nuvarande anläggningarna av anförda skäl böra komma till stånd. Vid ärendets behandling inom försvarsdepartementet har särskild uppmärksamhet ägnats

möjligheterna att dels förlägga provskjutningarna till *en* plats i syfte att vinna besparingar i fråga om de fasta anläggningarna, dels samordna provskjutningsverksamheten för de olika försvarsgrenarna. I förstnämnda hänseende har utredningen visat, att det icke är möjligt att i trakten av Stockholm finna ett område som fyller erforderliga krav på skjutavstånd och säkerhet, under det att å andra sidan avsevärda tidsvinster och kostnadsbesparingar göras, om det i trakten av Stockholm, dit den centrala försöksverksamheten är knuten, finnes tillgång till mindre skjutplatser för prov med finkalibriga vapen och vissa sprängmateriel m. m. Det torde med hänsyn härtill vara oundvikligt att uppdelas provskjutningscentralen på Karlsborg och Stockholm. Utredningen har även visat, att en samordning av försvarets provskjutningsverksamhet är svår att genomföra på grund av skiljaktigheterna mellan de tre försvarsgrenarnas vapen samt dessas olika användningsområden. Enligt det framlagda förslaget skola dock vissa av flygvapnets provskjutningar äga rum vid arméns provskjutningscentral i Karlsborg.

Departementschefen, som i huvudsak intet haft att erinra mot de framlagda kostnadsberäkningarna, 744 000 kronor enligt nuvarande prisläge, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 650 000 kronor, har ansett medel för ändamålet böra anvisas å kapitalbudgeten att bestridas inom femårsplanens kostnadsram.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag, som avser att möjliggöra ett tillgodoseende av ett genom försvarsorganisationens utbyggnad ökat behov av provskjutningar, har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944 (s. 33—39) angivna byggnadsarbeten må komma till utförande med anlåtande av det i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1944/45 äskade och av riksdagen numera anvisade investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m.

Stockholm den 2 juni 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 169.